

II.7. ФРАГМЕНТИ ФРЕСАКА

манастир Бањска, 1316/1317–1321

Пано 1 (33 × 35 cm)

Уломак I 4 (висина 11 cm, ширина 10,5 cm, дебљина 3,5 cm): део главе средовечног мушкарца са смеђом брадом и брковима, у полупрофилу, и део позадине. Уломак II 3 (висина 11,5 cm, ширина 12,5 cm, дебљина 8,5 cm): делови три главе, код средишњег лика видљиво лево око. Оба фрагмента су пронађена у последњој деценији прошлог века. Ликови на њима су истих размера и једнаког колорита, па је вероватно да су фрагменти припадали истој композицији. Реч је о штафажним фигурама, какве су у доба ренесансе Палеолога сусрећу у оквиру бројних сцена.

Пано 2 (35 × 33 cm)

Уломак III 10 (висина 3,5 cm, ширина 5 cm, дебљина 2,5 cm): део лица, полупрофил окренут удесно, нос, лево око и леви образ; Уломак III 6 (висина 4,5 cm, ширина 5,2 cm, дебљина 3,5 cm): део леве обрве и део чела изнад ње. Оба фрагмента су пронађена 2007. године, у сонди уз северна бочна врата цркве. Могуће је да су део једне фигуре јер је видљива истоветна моделација.

Галерија фресака Народног музеја у Београду, инв. бр. 27_88

У манастиру Бањској, који је краљ Милутин саградио као свој маузолеј, живопис је очуван само у фрагментима. На зидовима цркве Светог Стефана преостало је само неколико фресака – у бочним олтарским апсидама и на потрбушју једног лука у наосу. Све су рађене на златној позадини и по томе су биле веома цењене. Анонимни писац Карловачког родослова истиче почетком XVI века као јединствена уметничка дела „призренске цркве патос, дечанску цркву, пећку припрату, бањско злато и ресавско писаније“.

Већи број фрагмената фресака нађен је у цркви, трпезарији и манастирском улазу приликом археолошких радова спровођених у периоду између 1970. и 2007. године. Три кутије таквих фрагмената се чувају у Галерији фресака Народног музеја у Београду. За фрагменте из две кутије нема прецизних података о месту наласка, док они из треће кутије потичу из истраживања вођених 2007. године, у северном делу храма.

Поједини фрагменти су препознати као делови одеће владарских фигура, можда ктиктора, цара Константина и царице Јелене,

других владара, пророка или арханђела у царском руху. На неким фрагментима нађеним 2007. јављају се и делови лица, попут дела главе анђела са белом пантљиком, детаља десног профила, а има и уломака на којима је било приказано неколико лица. Сачувано је неколико фрагмената на којима се виде руке и шаке. Постоји и приказ деснице у благослову са фигуре из прве зоне живописа.

Читљивост моделовања нарочито је јасна на једном од изложених уломака, нађеном код северних бочних врата (III 10, Пано 2). На њему се виде делови главе непознате мушке фигуре – нос и део лица испод левог ока. Моделовање инкарната се одликује употребом наглашено топлог светлог окера, блажим подсликавањима зелене и дискретним рефлексима светлости. Очигледне су сличности са сликарством осталих задужбина краља Милутина, али је сачувани материјал недовољан да би се дошло до сасвим поуздане атрибуције.

ЛИТЕРАТУРА: ССРЛ, 36; Тодић, *Бањско злато*, 163–174, 170; Поповић (Б.), *Фрагменти фресака*, 152–155.

Бојан Поповић

